

Nr 53

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av postpaketportot m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 29 april 1965 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 130, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen belagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

a) besluta att avgifterna för inrikes paket samt för inrikes brev i vad avser de två högsta viktsatserna skall fr. o. m. den 1 juli 1965 utgå med de belopp, som av departementschefen förordats; samt

b) medge att försändelseslaget inrikes affärshandlingar avskaffas den 1 januari 1966.

Beträffande *propositionens huvudsakliga innehåll* må här anföras följande.

För att täcka de kostnadsstegringar, som följer av den nyligen träffade överenskommelsen rörande statstjänstemännens löne- och anställningsförmåner och som icke kan kompenseras genom rationalisering och andra åtgärder, framläggs förslag om en höjning av vissa postavgifter. Sålunda föreslås en höjning av paketportot ävensom av brevportot i vad avser de två högsta viktsatserna, vilka har ett visst samband med paketportot. Vidare föreslås närmast av tekniska skäl att försändelseslaget affärshandlingar avskaffas i den inrikes poströrelsen, vilken åtgärd kan förutsättas medföra en mindre inkomstökning. Ifrågavarande höjningar m. m. jämte vissa avgiftshöjningar, som Kungl. Maj:t eller poststyrelsen äger besluta, beräknas öka postverkets inkomster med ca 22 milj. kr. under budgetåret 1965/66.

Utskottet behandlar i förevarande betänkande propositionen endast såvitt avser försändelseslaget inrikes affärshandlingar. Övriga delar av propositionen har behandlats i utskottets betänkande nr 37.

Till utskottet har hänvisats de i anledning av propositionen väckta likalydande motionerna I: 765 av herr *Sveningsson* samt II: 896 av herrar *Nordgren* och *Björkman*, vari hemställts, att riksdagen måtte

A. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om ingående redovisning inför riksdagen av postverkets rationaliseringsarbete under senare år samt för

de riktlinjer, vilka verkets framtida rationaliseringssträvanden är avsedda att följa, samt

B. avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 130.

I förevarande betänkande behandlar utskottet det under B i motionernas hemställan upptagna yrkandet endast i vad det avser försändelseslaget inrikes affärshandlingar.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen I: 765.

I enlighet med utskottets hemställan i memorial nr 38 har riksdagen vid vårsessionen beslutat uppskjuta behandlingen av den föreliggande propositionen ävensom de i anledning av densamma väckta motionerna I: 765 och II: 896, såvitt propositionen och motionerna avser försändelseslaget inrikes affärshandlingar, till innevarande års höstsession.

Rörande motiveringen för de i propositionen framlagda förslagen hänvisar utskottet till ovannämnda statsrådsprotokoll. Redogörelsen härutinnan återfinnes under följande rubriker å nedan angivna sidor i propositionen, nämligen

Poststyrelsen, s. 2—8.

Departementschefen, s. 8—9.

Av innehållet i de *förevarande motionerna* må här återges följande.

Motionärerna erinrar om att motivet för de i propositionen föreslagna ändringarna anges vara de kostnadsstegringar som följer av nyligen träffade överenskommelser rörande statstjänstemännens löne- och anställningsförmåner i den utsträckning dessa kostnadsstegringar icke kan kompenseras genom rationalisering och andra åtgärder. Postavgifterna inom respektive rörelsegrenar bör enligt motionärernas mening i princip vara så avpassade att de dels täcker de till den ifrågavarande rörelsegrenen hänförliga särkostnaderna, dels lämnar skäligt bidrag till de för poströrelsen i dess helhet gemensamma kostnaderna. Beträffande paketrörelsen föreligger uppenbarligen en otillfredsställande kostnadstäckning. Under de senaste åren har poststyrelsen regelbundet återkommit med begäran om portohöjningar. Motionärerna anser, att dessa ofta förekommande framställningar skapar ett intryck av att greppet över kostnadsutvecklingen och rationaliseringsverksamheten är otillfredsställande samt att det är svårt att få tillförlitligt underlag för framtidsbedömningarna. Postverket är beträffande de flesta rörelsegrenarna — om icke formellt så dock reellt — ett monopol. En fördjupad insyn från riksdagens sida i monopolverksamhet är

nödvändig och ofta en förutsättning för att monopolet skall kunna driva sin verksamhet med tillbörligt beaktande av kraven på rationell resursanvändning och företagsekonomiskt riktiga metoder. Enligt motionärernas uppfattning finns det anledning för riksdagen att begära en ingående redovisning av den rationaliseringsverksamhet, som under senare år bedrivits inom postverket, samt för det för framtiden planerade rationaliseringsarbetet. I avvaktan på en sådan redovisning, som torde kunna presenteras under höstriksdagen, bör riksdagen t. v. icke fatta beslut med anledning av propositionen.

Utskottet

Utskottet behandlar i detta betänkande endast det i propositionen framlagda förslaget om slopande av försändelseslaget affärshandlingar i den inrikes posttrafiken fr. o. m. den 1 januari 1966.

Förslaget får ses mot bakgrunden av att världspostkongressen i Wien år 1964 beslutat, att ovannämnda försändelseslag skall slopas i den internationella postutväxlingen den 1 januari 1966. De handlingar, som för närvarande befordras enligt taxan för affärshandlingar, skall därvid i regel taxeras som brev. Vissa av handlingarna skall emellertid enligt kongressens beslut i stället befordras mot trycksaksporto i den internationella postutväxlingen, nämligen

- a) brevförsändelser utväxlade mellan skolelever genom förmedling av föreståndarna för berörda skolor,
- b) försändelser innehållande elevvers rättade eller orättade arbeten,
- c) försändelser innehållande manuskript till böcker eller tidningar samt
- d) försändelser innehållande handskrivna partitur eller notblad.

I motionerna I: 765 och II: 896 har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en ingående redovisning av postverkets rationaliseringsverksamhet under senare år samt av riktlinjerna för de fortsatta rationaliseringssträvandena. Vidare hemställer motionärerna, att riksdagen i avvaktan på en sådan redovisning måtte avslå de i propositionen framlagda förslagen.

Såsom utskottet förutskickade i sitt betänkande nr 37 har utskottet under höstsessionen erhållit informationer rörande postverkets rationaliseringsverksamhet. De uppgifter, som utskottet därvid erhållit, har nyligen publicerats i dagspressen, varför utskottet inte anser sig ha anledning att i detta sammanhang närmare redogöra härför.

Vad härefter angår förslaget om avskaffande av försändelseslaget affärshandlingar i den inrikes poströrelsen har poststyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 28 oktober 1965 framhållit, att de ovan under a) angivna brev- försändelserna praktiskt taget endast förekommer i den utrikes postutväxling-

en samt att de under c) och d) angivna försändelserna för närvarande till övervägande del befordras som brev. Däremot förekommer de under b) angivna försändelserna — elevers rättade eller orättade arbeten — i relativt stor omfattning. Med hänsyn till att ett eventuellt stöd till korrespondensundervisningen enligt poststyrelsens mening bör ske genom direkta statliga bidrag, har styrelsen ansett, att de skäl, som föranlett världspostkongressen att för den internationella postutväxlingen medge trycksaksbefordran av vissa kategorier handlingar, vilka för närvarande taxeras som affärshandlingar, inte kan åberopas, när frågan om affärshandlingarnas avskaffande avgöres för den inrikes postutväxlingen. De kontakter poststyrelsen haft med de större korrespondensinstituten har emellertid visat, att det kan medföra vissa övergångssvårigheter för korrespondensundervisningen, om de föreslagna taxeändringarna genomföres i alltför snabb takt. Poststyrelsen är därför beredd att medge en temporär avgiftsnedsättning för sådana försändelser från korrespondensinstitut, som innehåller rättade elevarbeten, i den formen att instituten under första halvåret 1966 erhåller restitution av mellanskillnaden mellan det nya portot och det porto, som skulle ha erlagts, om försändelseslaget affärshandlingar bibehållits i den inrikes rörelsen. Med anledning härav har poststyrelsen i skrivelsen begärt bemyndigande att verkställa den ovan omnämnda restitutionen av postavgifter till korrespondensinstituten.

Såsom poststyrelsen anfört kommer slopan det av försändelseslaget affärshandlingar i den inrikes postutväxlingen, om inte särskilda åtgärder vidtages, att medföra väsentligt ökade portokostnader för korrespondensinstituten. Detta framgår inte minst av att den av poststyrelsen föreslagna övergångsanordningen för korrespondensinstituten beräknas reducera postverkets inkomstökning till följd av affärshandlingarnas avskaffande med omkring 450 000 kr. under innevarande budgetår. Härtill kommer att även eleverna vid korrespondensinstituten drabbas av portohöjningarna. Enligt utskottets mening innebär poststyrelsens förslag en till tiden alltför begränsad avgiftsnedsättning för korrespondensinstitutens försändelser av rättade elevarbeten. Utskottet finner det inte troligt, att instituten på så kort tid som ett halvt år utan relativt betydande avgiftshöjningar till men för denna för samhället så betydelsefulla undervisningsform skall kunna eliminera verkningarna av taxeändringarna. På grund härav anser utskottet angeläget, att det i den internationella postutväxlingen gällande undantagsmedgivandet för elevers rättade eller orättade arbeten tillämpas jämväl i den inrikes postutväxlingen såvitt avser korrespondensundervisningen. Utskottets förslag innebär således bifall till förslaget i propositionen, att försändelseslaget affärshandlingar skall slopas i den inrikes poströrelsen fr. o. m. den 1 januari 1966 med den ändringen, att försändelser innehållande elevers vid korrespondensinstitut rättade eller orättade arbeten fr. o. m. samma tidpunkt skall befordras mot trycksaksporto i stället för mot brevporto. Med det anförda

anser utskottet sig även ha besvarat motionerna I: 765 och II: 896 i här berörda delar.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 130 måtte medge att försändelseslaget inrikes affärshandlingar avskaffas den 1 januari 1966, dock att därvid elevers vid korrespondensinstitut rättade eller orättade arbeten fr. o. m. samma tidpunkt skall befordras mot trycksaksporto;

B) att de likalydande motionerna I: 765 av herr Sveinsson samt II: 896 av herrar Nordgren och Björkman, i vad motionerna behandlas i detta betänkande, måtte, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anført och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 25 november 1965

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar John Ericsson, Einar Eriksson, fröken Ranmark, herrar Wärnberg, Elofsson*, Tage Johansson, Lundström, Gösta Jacobsson, Ottosson och Skårman*; samt

från andra kammaren: herrar Kärrlander*, Engkvist*, fru Nettelbrandt, herrar Eriksson i Bäckmora*, Enskog*, Carlstein, Nyström, Hammarsten, Björkman och Börjesson i Falköping.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservation

av herrar *John Ericsson, Einar Eriksson, fröken Ranmark, herrar Wärnberg, Tage Johansson, Kärrlander, Engkvist, Carlstein, Nyström och Hammarsten*, vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande, som på s. 4 börjar med »Såsom poststyrelsen» och på s. 5 slutar med »berörda delar», bort ha följande lydelse:

Enligt statsmakternas beslut skall postverket drivas efter företagsekonomiska riktlinjer. I princip skall intäkterna av verksamheten ge kostnads- täckning såväl för rörelsen totalt sett som för varje särskild rörelsegren.

Denna målsättning för verksamheten måste självfallet påverka taxesättningen av de prestationer postverket utför. Mot bakgrunden härav anser utskottet inte motiverat, att en lägre avgift uttas för befordran av de för närvarande såsom affärshandlingar betecknade försändelserna än för befordran av andra försändelser av jämförbart slag. En enbart av sociala skäl betingad låg taxesättning inom en rörelsegren synes utskottet inte förenlig med en från affärsmässiga synpunkter sund avgiftspolitik. Utskottet hyser förståelse för att de föreslagna taxeändringarna kan medföra vissa övergångssvårigheter för korrespondensinstitutet och anser sig därför kunna biträda den av poststyrelsen förordade temporära avgiftsnedsättningen. I den mån korrespondensinstitutet inte genom interna åtgärder av olika slag under den av poststyrelsen föreslagna övergångstiden kan neutralisera verkningarna av avgiftshöjningarna bör enligt utskottets mening det stöd den i och för sig angelägna korrespondensundervisningen kan visas vara i behov av tillgodoses i form av direkta bidrag över statsbudgeten och inte genom i förhållande till kostnadsläget omotiverat låga avgifter för befordran av ifrågavarande försändelser. Av ovan anförda skäl tillstyrker utskottet det i propositionen framlagda förslaget, att försändelseslaget affärshandlingar skall avskaffas i den inrikes poströrelsen fr. o. m. den 1 januari 1966. Med det anförda anser utskottet sig även ha besvarat motionerna I: 765 och II: 896 i här berörda delar.

dels ock att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 130, i vad densamma behandlas i detta betänkande, måtte medge att försändelseslaget inrikes affärshandlingar avskaffas den 1 januari 1966;

B) att de likalydande motionerna I: 765 av herr Svenningsson samt II: 896 av herrar Nordgren och Björkman, i vad motionerna behandlas i detta betänkande, måtte, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.